Z B I O R druków procesowych z XVIII. i XIX. w.

Tom II.

Nr. 1.	Elsner i Wisogierdowie r.1782.	szt.	1.
" 2.	Froelichowie r.1799.	"	3.
" 3.	Goldynga r. 1765.	"	2.
" 4.	Grabowski i Siehen etc r,1799.	"	1.
" 5.	Grabowscy r. 1799.	"	2.
" 6.	de Grothuz i Piotr Książę kurlandz.r.1779	"	1.
" 7.	Grużyński i Podberescy r. 1799.	"	3.
" 8.	Haudring i Klüchzner r. 1779.	"	3.
" 9.	Haudringowie i Platerowie r. 1780.	"	2.
" 10.	Janowicz i Chodakowscy r. 1799.	"	1.
" 11.	Izraelowicz i Radowicki r. 1799.	"	2.
" 12.	Hryniewicz r. 1774.	"	1.
" 13.	Jezuici toruń. i Magistrat toruń. r. 1724.	"	3.
" 14.	Jasna Góra i Kłobuck r. 1790.	"	2.
" 15.	Jocz i Downarowicz r. 1800.	"	1.
" 16.	Kaczanowska i Brzozowski 1799.	"	1.
" 17.	Kalenkiewicz r. 1760.	"	1.

SPRAWA

JWJP, Michała Grzegorza Grabowskiego Generał Leutenanta Woysk byłych Litewskich.

z JWJP. *P*awłem Grabowskim Star: Sądowym Wołkowyskim Debtorem i WJ*P* Ludwikiem Czartoszewskim Szam:Dwor: *P*oll: do ewikcyi powołanym, niemniey JW. Franciszkiem Jelskim Podkom: Starodubow: i WW Jabłońskiemi ex re trad; cyiney dzierżawy Koniuch, oraz i Starostwa Wołkow: pretensorami.

Po Dekrecie Ziem: Wołkow: w Roku 1798. 8bra $\frac{16}{27}$ Oczewiście Ferowanym, i przez strony apellowanym, ku ostatecznemu rozpoznaniu przychodząca.

§(═══)§

§.

Z Boleścią Serca pogląda JW. Generał na rozszarpanie fortuny Syna swoiego, na odłużenie ſię niepochodzące z winy marnotrawstwa, lub przywar młodości, w ktorey zukontentowaniem naydował wszyſtkie właściwe przymioty, prowadzące do wysokiey w Kraiu Elewacyi. —

Pod Okiem bacznym Oyca szedł ſtopniami dzisieyszy debitor w Cywilnych i Woyſkowych Urzędach, wszendzie go uprzedzała reputacya, ów Skarb w Obywatelſtwie nayszacownieyszy przyszedł czas, gdy wzburzony Narod dawniey Polſki Seym rewolucyiny ogłosił, wezwany do Obowiązkow Poſelſtwa, pełniąc czteroletnią Kraiowi Poſługę w Mieście gdzie wyſtawa zbytkowna, ieżeli nie w całey rozciągłości to wczęści przynaymniey naśladowaną bydź musiała, odkrył grob swoiego Maiątku, ten nieszczęśliwy czasu przeciąg zakonczony na ſkutkach sobie właściwych, pochłonoł wszyſtkie nadzieie, iakie expozycya tego rodzaiu rokować zdawała ſię, a koniec ieszcze smutnieyszy zabrał Oſtateczności, przecinaiące zrzodła do układow, aby pomyślnie Intereſsa ułatwić. —

Gdy widziemy w każdym Rządzie płatne Urzędowania, aby Obywatel trudy niosąc w ofierze, był wolnym od trwonienia swego losu, dziwic ſię niemożemy, iż wypadek Konkursu tam ieſt nadto zadziwiaiącym, rygornym nań okiem pogląda sprawiedliwość, bo, im mocniey zapobiegła danym funduszem od ſtraty, tym bez przyczyuność marnotrawſtwa więcey ią obraża i dotyka. —

Tu przeciwnie wie każdy, że Skarb szczupły, liczne dykaſterya, nie wszyscy przeto należeli do Pensyow w liście cywilney. Po-

słowie zaś oddani na dyſkrecią, czyli walor swoieyFortuny, bez grzechu wpadali w rachunki, ktòrych owocem była zguba.

Przeięci tym przekonaniem wierzyciele, pocòż swe żalę aż do Krytyki osobiſtey rozciągneli? Wszak niedoſtatek niewypływa z przywar Duszy, a pretensya Summowna niema z cnotą i i Charakterem związku — Nierzetelność zależąc od możności, a miarę iey uważaną bywa, a oddanie ogulnego funduszu pod rozbior niezaſługuie, aby go wyſtępnym mianować.

Co do czułości Oyca należy, niemògł znieść spokoynie tych pociſkow, ktòre nie baczne roziątrzenie zrządza, gdy widzi, że Kredytorowie posuwać nawet swe żądze pragną do Kweſtyonowania własności iego, chcąc odebrac dar przyrodzenia wolnego szafunku tey oſtątniey, a naymilszey prerogatywy Człowieka. —

Lecz, iak w Ziemſtwie oto niedana Sprawa, tak powtarzać w tym mieyscu marzenie zarzntow nie ieſt przyzwoitością, inney tu niereprezentuie JW. Generał postacyi, iak za Wlewkiem JW. Rayſkiego po Czartoszewſkim ieſt wspuł wierzycielem Syna, nie może wszelak przemilzeć, iż co obowiązki Serca Rodzicielſkiego kazały, co iſtotna dozwoliła możność, nie odmòwił Oyciec wsparcia tak w Summownym, iak leżących dobrach, *oczym pokrótce.*

§.

Niema powodow tłumaczyc ſię JW. Generał zkąd mu opatrzność udzieliła Fortuny, i czyta z Przodkow, i w iakiey części spłyneła, czy z prac własnych zdobyta: bo gdy na iego wierzyciele żadnych nieſkładaią wexlow, zim więc o iego maiątek sporu toczyć nie mogą. —

z Czego ſię pierwiey wyzuł, natym oni niech szukaią satysfakcyi, i to dla ich bronnym nie jeſt; podpomagaiąc zamiarom krescytywy Syna, udzielił ſię JW. Generał odſtompieniem zdziedzictwa swoiego trzech Maiętnościow Podolan i małey Kazimierzy w Krakowſkim i Sandomir: a Koniuszan w Pcie Wołkow: położonych.

Nabył sam Generał Podolany i Kazimierzę od Radziwiła Wdy Trockiego na Imie Syna, przyioł na ich długu 94,000. złł: udzielnie JW. Grabowſka Starościna Czechowſka miała na Podolanach zaſtawney Summy 80,000. złł: a 8000. złł: pretensyiney przy dożywociu — Opłacił te wszyſtkie należnoście Generał, oddał te trzy znaczne Dobra JW. Staroście bez żadnego cienżaru. Ewikcyą wnioſł na dalsze swe Aktorſtwa, słowem dopełnił wydział znakomyty, a iak do onego wſtemp utracił, tak nawzaiem w swoim osobnym dziedzictwie nie dozwolił nic do Posiadania Synowi, ſkłada ſię wdowod.

1786. Maia 9. datny Eor: 19. w Ziemſtwie Wołkow: przyznany wieczyſto darowny zapis. —

Przedział Kordonow, odpadnienie Koronnych Poseſsyow pod Panowanie Nayiaśnieyszego Cesarza Rzymſkiego, naydowanie ſię osobnych długow w Koronie, nie podpada=nie tych dzierżaw pod exekucyą tuteyszych dekretow, dały pobudkę Rządowi naywyższemu Litt: pod Prezydencyą Xcia Repnina w Grodnie byłemu, do zadecy dowania 1mo iż Sąd Ziem: Wołkowyſki wszelkie Obligi, za iemi Konwikcyow walor, ziedney — a Fundu-

dusz Maiątku z drugiey ſtrony, rozpoznać powinien. 2*do*: że
Exdywizyą do Celu uspokoienia każdego Kredytora wpropor-
cyą należności wyznaczy. 3*tio*: z władzy swoiey do Dobr tych,
ktòre ſię nie znayduią w Gubernii Litew: i tych, jakie będąc
własnemi JW. Generała odpowiedzi, za Cienżary Synowſkie
nie ulegaią, nierozszerzy i onych niezaymie 4*to*. że preten-
syow obcych, Obywateli poddańſtwa Berła Roſsyiſkiego niepod-
padaiących ku rozpoznaniu nieprzyimie i do właściwego Rzą-
du odeszle 5*to*: że Koniuchy Intraty Staroſtwa Wołkow, tu-
dzież Woytowſtwa Prozowſkiego, Nowodworſkiego i Dreczań-
ſkiego między wierzycielow rozdzieli, *wdowod*.
1795. Mca Xbra 4. dnia Dekret Rządu Litt:
Wyrok naywyższey wtedy Jurysdykcyi, mieysce Trybunału naſtę-
puiącey, nieapellowany do Senatu, nadto przez wszyſtkie ſtro-
ny przyięty, i w Ziemſtwie Wołkowyſkim wyexekwowany, aż
do Finalnego ukonczenia ròwnym jeſt prawom wszyſtkim tak
podług Uſtaw Jmperii, iak wedle Konſt: 1588. i 1764.
Co więc on przeznaczył, to szanować i Ulegać należy, i nie ieſt
mieysce w tym Sędzie szukać poprawy, lub excepcyi, iakie za-
tym Koronne długi pod Imieniem tuteyszych Obywatelow oka
żą ſię, tych przymować, ani Ziemſtwu Wołkow: godziło ſię, ani
tu wypada. Powtòre co tylo ieſt w Aktorſtwie JW. Generała,
to niepodpada, ani ze względu naten dekret, ani na Statutowe
przepisy pod obowiązek deportacyi długow Syna, zwłaszcza
gdy odłączony Aktorat w Ziemſtwie, i niema rozpoznaney tey
sprzeczki, zaś Konſt: 1764. drabowane tylko Kathegorye roz-
poznawać Trybunałom zleciła. —
Do Exyſtuiącego Funduszu JW. Staroſty, iak są mocnemi przycho-
dzić Kredytorowie, tak rowne ma prawo JW. Generał że ſto
pnia Wlewku od Rayſkiego, i o pożyſk gotowey rękodayney
pożyczki, ktòre naſtempnym słumaczy porządkiem.

§.

JP. Ludwik Czartoszewſki pożyczywszy 700. ✻. gotowemi JW.
Staroście, a na 1300. ✻. wlewaiąc. Oblig JW. Podkom: Jel-
ſkiego, za oguł ſkompletowaney Summy 2000. ✻. wzioł pra-
wo zaſtawne na Folwarek Dreczany.
Gdy o skutki onęgo rozwinoł się proceder w Ziemstwie Wołkow:
JW. Starosta składaiąc Oblig Jelskiego, zgadzał się tylo na opłat
700. ✻ a żądał, aby Czartoszewski do Jelskiego odesłanym zo-
stał, lecz przeciwnie Sąd te prawo zastawne utwierdził, gdy
oraz po appellacyi ta kwestya do rozwiązania przyszła, Tryb:
utwierdził opinią Ziemstwa, i w ogule 2813. ✻ przysądził na
Staroście z udzielnemi winami za odzew.
1789. Julij 30. Dekret Oczewisty Tryb: widzieć.
Po nie załatwieniu skutkow tego wyroku, W. Czartoszewski przez
Urzędnika Sędz: Kmittę Majętność Koniuszany obioł z pomo-
cą Woyskową po dwòkrotnym bronieniu, Inwentarz udzielny spo-
rządzonym został w dowod
1790. Aug: 12. list podawczy, eorun: Inwentarz, specifikacya
gruntow na Intratę, i Intromiſsya składaią się.
W krotce Czartoszewski zrobiwszy Układ z JW. Rayskim, tak Sum-
mę na Dekrecie Tryb: użyskaną, iakoteż Poſsesyą Koniuch

temuż JW. Rayskiemu transfundował; nadto oprócz Kapitału
za wydatki ✠ 20. odebrał.
1790. 8bra 3. Prawo przelewne i osobne, kwit na ✠ 20. JW. Ray-
skiemu, Eorum: 4. na Imie iego do Koniuch Intromissya.
Gdy pod mocą tych przewodow naydowały się Dobra Koniuchy, po-
życzył JW. Starosta Summę 449,045. złł: gr: 24. u JW. Ge-
nerała, i ten Kapitał na wszelkim swym maiątku pierwiey przez
Oyca Cedowanym hipotekował przez Uroczysty Dokument.
1790. xbra 1. datowany, a 1791. Apr: 16. w Aktach Ziem: Woł-
kowyskich podług prawa oblatowany.
Widząc JW. Generał przypowiadanie się różnych wierzycieli, i
toczące się konwikcye w Nowogródku, zaięty oraz Folwark Ko-
niuchy, nie mogł oczekiwać nadal, zwłaszcza, gdy W. Siehen o
swą należność do Grodu Słonim: pozwał, rozpoczoł więc w tym
Sądzie z JW. Starostą Proceder za swym Obligacyinym zapi-
sem, gdzie pod stannością Starosty, tak Sieheniowi, iak JW.
Generałowi odpowiadaiącego uzyskał rekognicyą Kapitału z pro-
centami w Ogule 456,904. złł: gr: 10. z rozciągnieniem Ewi-
keyi, tak na Litt: iakoteż Koronnych Folwarkach, *w dowod.*
1791. Maja 7. Dekret oczewisty Grodzki Słonimski *czytać.*
Koleją zrobił Generał układ z JW. Rayskim Koniuch tradycyinym
Possesorem, opłacił mu całkowitą Summę podług Dekretu Tryb:
i za Expens ✠ 20. powrócił, ten zaś i dzierżawy i Kapitału
na JW. Generała zrzekł się, i Folwark Koniuchy do władania
natychmiast postompił.
1792. Febr: 22. Prawo wlewkowe *widzieć.*
Oprocz dzierżawy po Czartoszewskim do JW. Generała wpłynio-
ney, ieszcze on, za Dekretem Słonim: pozostałoście Koniuch
Obiół przez list tradycyiny Sędziego Grzymały, a tak całko-
wicie temi Dobrami władał, w czym sprzeczka nie zachodzi.
Obięcie Koniuch z pomocą Woyskową nastąpiło w prawdzie moc
i Exekucyą Dokumentu dożywotniego, reformowanego przez Sta-
rostę Żenie JW. Weronice z Scypionow Grabowskiey w 1768.
Maja 19. wydanego, za Którym obięta maiętność Koniuchy,
uprzedzało to postanowienie dług Czartoszewskiego, i osobny sa-
megoż Generała, winne więc było zyskać uwagę z Art: 17. z
Roz: 5. Konst: 1588. że Panie winne za ciężary Męża nie od-
powiadaią, że Maiątkow im akordowanych zaymować i onero-
wać niegodzi się, lecz cum brachio Urzędnik był śmiałym wszy-
stko dopełnić.
Już więc zowych zapisow formalnie sporządzonych i przyznanych,
dzierżeniem wspartych widzi każdy, iż pożytki z Koniuch
należały do JW. Starościney, o które upominać się nikomu nie
przystoi.
Ztąd wypada, że chyba JW. Sttna przy swoim Prawie Intrat właściwych
u Possessorow Tradycyinych dochodzić mogłaby, i jeyby kalku-
lacyą zdawać Generał musiał, nie zaś Kredytorom podług ich
samowładnego żądania.
Dla ulgi i satysfakcyi Kredytorow, przykładną Sttna dopełniła ofia-
rę, uwalniaiąc Koniuchi od dożywocia, lecz zamiar i czas nor-
malny winien się uważać zrzeczenia od Aktu Exdywizyi, bo
cel umieszczenia Kredytorow wzięty za powod, daie poznawać
exekucyi początek od ziazdu Sądowego na podział, Intraty za-
tym

tym nieodstąpione, są dotąd Starościny własnością, składa się ów zrzeczny zapis

1796. 8bra 7. wydany i przyznany.

w Ogólnych obiektach wytłomaczoney sprawy. Jakie współ wierzyciele czynili Generałowi zarzuty, i jaka onych dowiodła się słabość. Jak naostatek Sąd Ziemski Wołkowyski decydował; krótkie następuie obiaśnienie:

§.

1mo: Że gdy Prawem Cessyinym 1786. Maia 9. JW. Generał wolne i swobodne Dobra Podolany, Kazimierzę, i Koniuchy Synowi Staroście postąpił, gdy długi będące sam opłacić obowiązał się, ztąd wnosili Kredytorowie, że summa 400,000. Dekretem Słonimskim przysądzona, jest istotną bonifikacyą daru, i że Stta tyle kapitału pożyczyć niemógł, a więc Obligi na krzywdę wierzycieli zmyślone.

Konfrontowanie dat zawstydzać Kredytorow powinno, bo dar Generała w 1786. a Oblig na rzeczoną summę w 1790. Xbra 1. wydany, w wyrażach swoich o pożyczeniu rękodaynym świadczący, ztąd odpowiedź kardynalna że słowami osobnych Dokumentow zwalczyć niepodobna, gdy Debitor niewyprzecza długu, gdy Dekret oczewisty posiada walor naywyższy, gdy nieiednoczasowe wydanie Obligu, znasza wątpliwość, aby on donacyą zastępował; gdy naostatek ten kredyt już w Koronie w częściach tam wypadaiących jest rekognoskowanym.

2do: Że Wlewek od Rayskiego po Czartoszewskim na summę Generałowi, wsięknął w ogół kapitału Dekretem Słonim: wskazanego, że Generał jedney własności, dwoiako poszukiwać nie może.

Fałsz naywidoczniey szy, bo gdy Oblig i za im Dekret w Słonimie zapadł, jeszcze trwała w Koniuchach Possessya tradycyina JW. Rayskiego, jeszcze Generał transfuzyi niemiał, bo ta aż w 1792 Febr: 22. nastąpiła, jakże z Synem o dług obcy ante jego nabycia mógł rozprawować się, i cudzą własność wygrywać. Przeto taki zarzut niewartym jest odpowiedzi.

3tio: Że w Rządzie Litt: JW. Generał pretensyi summowney do Syna niepodawał, oney niepopierał, więc jey w ziemstwie mieć niemógł.

Nikt też z JPP. Kredytorow Obligow nie prezentował w Rządzie, czyż dla tego amissya dopełniona? Nadto niebyło mieyscem w Rządzie popisywać się z Dokumentami, gdy się tylo strony o Remissę starali. w Końcu gdy Ukaz postanowił, że każdy z Obywatelow tey Guberni maiący Pretensorstwo w Ziemstwie, jego popierać powinien; fałsz więc z porządku trzeci popełniony od Kredytorow.

4to: Że dwa Dokumenta, pierwszy reformacyiny, drugi dożywotni JW. Starościney służące, nienadaią jey mocy wybierania Intrat, z właszcza, gdy Intromissyi niema.

B Od-

Odpowie na to Starościna w swym mieysçu, to tylo dodaię, że mówić, aby Starościna do Intrat nienależała, jest chyba nieznać Art: 17. z Rozd: 5. i Kost: 1588. titulo o Paniach Wiennych, które nie tylko wszelkie przychody im waruią, lecz długi poźnieysze iż pod żadnym względem na tym maiątku lokować się niemogą, ubeśpieczaią, brać zaś za powod Intromissyą, jest wykraczać przeciwko tymże Prawom, jakie tey solenności nie wyciągaią, mianowicie o reformie piszący Art: 1. z Rozd: 5. są tam przeznaczone warunki, kiedy Zona traci zapisy, niechże mi pokażą, aby ta przyczyna onym zaiętą była.

5to: Ze gdy Starościna zrzekła się w 1796. dożywocia, od tego czasu Intraty już do jey należeć niemogą, izby przychodow odstępowała, nie zgadza się to z Dokumentem i o fałsz w mawiaiących, obwinia nad to stosunek przyczyny do konkluzyi, oznacza, iż od momentu Exdywizyi tę ofiarę uczyniła, któż ią z własności wyzuć trafi, i Dokument przyznany zniszczy?

6to: Ze JW. Generał tak z wlewkowey dzierżawy po Czartoszewskim, jako też z drugiey tradycyi pozostałościow za Dekretem Słonim: ulega kalkulacyi.

Gdyby JW. Starościna niebyła pewną exekucyi swych reformacyinych i dożywotnich zapisow, gdyby ią ufność w prawach względem beśpieczeństwa maiątku, na ktorym wniosek leży zawieść miała; w tenczasby Generał do obrachunku mogłby pociągnionym zostać, lecz inaczey żądza Kredytorow wszystko dyspuiąca, skutku pomyślnego nieznaydzie.

Rezolwuiąc te marne zarzuty, Ziemstwo ogłosiło wyrok, że reforma i dożywocie Starościney od 1786 do zrzeczenia się w 1796 exystuiąc, wszelkie przychody z Koniuch dla jey być należnemi usprawiedliwiaią, że Art: 2. z Rozd: 5. Intromissyi jak nierekwiruie, tak niebytności oney za argument do burzenia zapisow nieogłasza, że stosownosc sprawunku onych do Statutu, upoważnia rzeczone tranzakta, że więc przez ciąg rzeczony Intraty do Starościney należą, z ktorych kalkulować się Generał niepowinien.

Chybiło tylo Ziemstwo natym, że od daty zrzecznego Zapisu obrachunek przez Generała nakazało, gdy od Exdywizyi ustanie dzierżawy Starościney okazuie się, i gdy ona do tego terminu przychodow nie odstąpiła, *to czym Dekret poprawic trzeba.*

Rzekło oraz Ziemstwo, że wmawiany Kondykt, co do długu Dekretem Słonim: rekognoskowanego, aby on urosł w sposob bonifikaty za Cessyą Dóbr w 1786 iest niesprawiedliwym, gdy Oblig w 1790 na przeszło 400,000. złotych wydany, i że późnieyszy Wlewek Czartoszewskiego w Roku 1792. niemógł weyść do Rachunku w 1790 uczynionego, i że roienie Kredytorow nader zawodnym bydź się przeświadcza, że naostatek Ukaz Rządowy o wszelkie pretensye do Starosty Obywatelom tuteyszym daiący Sprawę, Generała nie wyłończył.

Za

Zaczym uznał Akta kalkulacyi od Ru 1796 8bra 7. przez Generała dzierżawę Koniuch do ukończenia Exdywizyi mocą Dekretu, i Tradycyinych Listow sub calculo przy im zachował, i procent od daty opłatu Dekretem Trybunalskim dla Czartoszewskiego zamierzonego do obięcia za Miesięcy 3. i Tygodni trzy ✻ 61. złł. 9. gr: 20. expensu złł: 200. wskazał.

Dopełniona druga w tym wyroku pomyłka, iest taka: że gdy Sąd Possessyą Koniuch dla Starościney warował, do 1796 8bra 7, i gdy tym samym z obowiązał Generała do oddawania iey Intrat; gdyż ona za Męża długi pokutować nie może, ani też na Dzierżawie iey Wienney lokować się miały Prawo. Czemuż Generałowi od Tradycyi w 1790 Aug: 12. przez Czartoszewskiego dopełnioney, aż do momentu Exdywizyi procentu nie rekognoskował, gdy ten wybrany zwrócić na pożytek Starościney Generał musiał, niema ten błąd exkuzy, dla tego poprawiwszy dekret, przez wszystkie lata Prowizye dołonczyć należy w dalszych zaś Punktach powinna aprobata nastąpić dekretu. Oczewistego w Roku.

1798. 8bra 16/27 zapadłego. *Czytać.*

§.

Co tyle przeciw Ukazowi Rządowemu, przeciw Prawu i stopniom Procederu JW. Jelski w Pozwie swoim wyraził, pociągaiąc Dobra Generała do odpowiedzi za Syna, i poczynione przez iego rezygnacye dla Wnukow, iakim sposobem nadwątlić pragnoł, czym naostatek wolą rządzenia swym maiątkiem przez rozum, i prawa Kraiowe nadaną do swego Jnteresu nakierować usiłował, a co Kredytorowie dzisiay Jmittuią, wszystko to nieprzyiętym zostało w Ziemstwie przez odłonczenie Jn Acessorio Aktoratu. —

Sprawa w ninieyszym nierozpatrzona Sądzie. Sprawa Ukazem Rządowym skończona, do Was Sędziowie nienależy. —

Nieskładam rezygnacyow, bo o je tu wprowadzoney ważnie nie widzę instancyi, bo Konst: 1764. zawiera usta pretendentom.

A tak, co było materyą procederu w Wołkowysku, gdy przełożyłem, mniemam, że Sąd Główny przy utwierdzeniu prożb w Pozwie zawartych, udzieli tey JW. Generałowi spokoyności, którą los Syna Maiątku z jedney, a napaść Kredytorow z drugiey strony odebrać usiłuią.